

MĂGURENI – UN SAT PĂRĂSIT.

PREZENTARE GENERALĂ ȘI CONSIDERAȚII DEMOGRAFICE

Daniel I. Iancu

Realitățile economice ale sfârșitului de secol XX și început de secol XXI au condus la schimbări majore nu doar în cadrul ocupațiilor tradiționale ale populației rurale, printre care se numără, în mod evident, și păstoritul, ci și în organizarea și evoluția habitatelor în care se desfășurau respectivele ocupații. Elemente precum modificarea arhitecturii locuințelor tradiționale sau dinamica demografică, ale căror prime forme de manifestare au apărut, în mod pregnant, în primele decenii ale secolului trecut, și-au pus amprenta asupra a numeroase entități rurale care, în unele cazuri, și-au pierdut specificul, iar în altele au dispărut cu totul, sau sunt pe cale de dispariție.

Cazul cătunului Măgureni, comuna Beriu, județul Hunedoara nu face excepție de la această, să-i spunem, regulă generală a depopulării satelor izolate, fără curent electric sau infrastructură rutieră, ca să nu mai pomenim de alte utilități.

Așezat la nord de Vârful Godeanu (1659 metri altitudine) din Munții Șureanu, cătunul Măgureni se află la aproximativ trei ore de mers de zidurile Sarmizegetusei Regia, cel mai accesibil drum fiind cel forestier care pleacă din Orăștie, prin Sibișel, pe valea Râului Mare sau a Râușorului¹. Gospodăriile sunt risipite pe culmile dintre văile Gliva și Măgurea, la înălțimi cuprinse între 900 și 1.100 de metri altitudine², sau chiar până la 1200 de metri³, fapt care face din Măgureni una dintre localitățile situate la cele mai mari înălțimi de pe teritoriul județului Hunedoara⁴.

Fără a fi delimitate strict, hotarele cătunului pot fi identificate pe baza posesiunilor și proprietăților astfel: pornind din nord, de la hotarul comun cu satul Sibișel, limita Măgurenilor, pe partea estică, urmărește valea Râului Mare - Sibișel până la izvoarele de sub Curmătura Lupșii. Apoi, spre S-E și S, limita e asigurată de Culmea Certejului, Culmea Scârniei, Culmea Godeanului, Culmea Muncelului, Vârful Nedeii și Dealul Hafei până la Dealul de Groapă. În sfârșit, pe partea vestică se întâlnesc ca delimitări de hotare Culmea de Groapă, Muchia Mare și Culmea Delușu⁵. Din punct de vedere administrativ, Măgureniul, ca parte componentă a comunei Beriu (în nord), se învecinează practic cu județul Alba (est),

¹ Octavian Floca, *Hunedoara. Ghid turistic*, Deva, 1969, p. 270.

² *Ibidem*.

³ Valer Truș, *Munții Șureanu*, București, 1986, colecția *Munții noștri*, nr. 36, p. 21.

⁴ Prin comparație, și unele sate pădurenești din Poiana Ruscăi, sunt situate la înălțimi de peste 1000 metri..

⁵ A se vedea harta forestieră *UP III Măgureni*, Ocolul Silvic Orăștie, întocmită de ICAS (Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice) – Filiala Oradea, 1994.

Grădiștea de Munte (nord), Costești-Deal și Ludești-Deal (vest), ultimele aparținând comunei hunedorene Orăștioara de Sus⁶.

Relieful localității este, așa cum reiese și din cele expuse mai sus, preponderent muntos, cea mai mare parte a gospodăriilor fiind situate în poienile de pe pantele culmilor dintre Gliva și Măgureaua, însă nu putem omite nici construcțiile, puține e drept, amenajate în luncile înalte pe care le formează cele două văi⁷.

Culmea principală e numită chiar Dealul Măgureni, dar, în opinia noastră, aceasta se datorează mai mult unei perspective exterioare satului, geografică sau turistică, unitatea de relief respectivă fiind practic o prelungire a Culmii Uia (sau Uii). Din capătul sudic al acesteia se desprind simultan sau succesiv, mai multe culmi secundare, precum Muchia lu' Coman sau Muchia lu' Chioru⁸.

Toată această zonă locuibilă a cătunului, constituită din pășuni și fânețe, despărțite din loc în loc de perdele sau pâlcuri de arbori, este practic înconjurată de păduri de foioase, care urcă până la 1.000 de metri altitudine, regăsindu-se mai ales în jumătatea nordică a așezării, și de păduri de rășinoase, ce delimitează sudul cătunului, spre culmile Munceilor și a Godeanului⁹.

Din punct de vedere hidrografic, Măgureniul se situează în bazinul Văii Grădiștei, afluent de stânga al Mureșului, bazin constituit în principal din două râuri: Grădiștea și Sibișelul, izvoarele acestuia din urmă regăsindu-se în hotarele satului la care facem referire. Dintre afluenții Sibișelului amintim cele două văi care înconjoară satul, și anume Gliva, în lungime de 8 kilometri, și Măgureaua, de 6 kilometri¹⁰.

În plus, zona propriu-zisă a locuirii este brăzdată de numeroase pâraie și izvoare, ce alimentează practic văile deja amintite: Pârâul Muncelului, Pârâul lu' Adam, Pârâul Uii, Pârâul lu' Nasta, Pârâul Arșiței, Pârâul lu' Creștinescu ș.a.¹¹, și care ne oferă date suplimentare asupra toponimiei zonei.

Trecând mai departe, trebuie spus că referirile scrise la zona cătunului Măgureni sunt extrem de puține. Cauzele principale sunt, în mod evident, două: pe de o parte, populația existentă fiind destul de redusă numeric în toate epocile istorice, nu suscita interesul în măsura în care o făceau, să spunem, așezările din culoarul Mureșului, extrem de bine reprezentate numeric și menționate periodic după anul 1206¹². Pe de altă parte, chiar și cei interesați și care amintesc de existența unei localități „des cercetată pentru recreație, de oameni obosiți sau

⁶ Conform *Hărții administrative a Comunei Beriu*, Primăria Comunei Beriu, județul Hunedoara, f.a.

⁷ Ibidem; precum și *Munții Șureanu. Harta turistică*, în Valer Trușă, *op.cit.*

⁸ Conform informațiilor obținute de la Ilie Nasta (76 de ani, în 2007), din Beriu, care locuiește câteva luni pe an (iunie – septembrie), la Măgureni.

⁹ Valer Trușă, *op. cit.*,

¹⁰ Aurelia Baci, Petru Baci, *Valea Grădiștei*, București, 1988, p. 9.

¹¹ Potrivit informațiilor obținute de la Ilie Nasta.

¹² Thomas Nägler, *Așezarea sașilor în Transilvania*, Ediția a II-a, București, Ed. Kriterion, 1992, p. 131; Anton E. Dörner, *Documente și cronici privind istoria orașului și scaunului Orăștie. Vol. I: 1200 – 1541*, Cluj-Napoca, Ed. Argonaut, p. 13 - 14; Ion Iliescu, Tiberiu Istrate, *Orăștie. 750 de ani*, Deva, 1974, p. 43.

suferinzi"¹³, nu pot da alte amănunte în primul rând datorită izolării acestui cătun de restul lumii, a lipsei căilor de acces convenabile, a unei dinamici a populației extrem de reduse.

În aceste condiții, deși unii autori susțin că prima mențiune documentară o regăsim abia la începutul secolului al XX-ilea, mai precis la 1909¹⁴, totuși localitatea Măgureni figurează și în cadrul unor recensăminte mai vechi, precum cel efectuat la 1857, în Transilvania¹⁵.

La acea dată, Măgureniul figura cu 25 de numere de casă, ce cuprindeau practic 30 de locuințe, având 134 de locuitori, un număr impresionant dacă ținem cont de faptul că astăzi nu mai locuiește nimeni, în mod permanent, la Măgureni. Extrem de interesant este faptul că dintre cei 134 de locuitori, 2 sunt menționați ca „străini”¹⁶, alți 4 (3 bărbați și 1 femeie) fiind adăugați la rubrica „localnici plecați”. Toți erau români. Distribuția pe sexe a localnicilor denotă faptul că numărul femeilor (71) era mai mare decât cel al bărbaților (61). Dintre bărbați, 37 erau necăsătoriti, 26 căsătoriti și 1 văduv, în timp ce dintre femei, 40 erau necăsătorite, 26 căsătorite și 6 văduve¹⁷.

După 23 de ani, Recensământul din 1880¹⁸ din Transilvania arată faptul că populația era în descreștere cu aproximativ 23 la sută, fiind inventariate 21 de case cu doar 103 locuitori. O altă rubrică în cadrul căreia se făcea referință la Măgureni specifică faptul că toți locuitorii erau de religie ortodoxă, însă doar 99 de naționalitate română, 4 fiind trecuți la rubrica „limbă maternă necunoscută”. Tot acum se dau și date despre nivelul de cultură al populației locale, doar 10 la sută dintre aceștia, respectiv 12 locuitori, fiind alfabetizați¹⁹.

La 1900²⁰, datele sunt aproape identice, în sensul că existau 22 de case cu 105 locuitori. Toți erau vorbitori de limbă română și adepții religiei ortodoxe, iar în plus aflăm că suprafața cătunului este de 617 iugăre (un iugăr echivalând, după cum se cunoaște, cu 0,57 hectare). Din păcate, doar 2 sunt trecuți la rubrica „scrie și citește”²¹, chiar dacă, din punctul de vedere al distribuției pe sexe, numărul lor se echilibrează: 52 de bărbați și 53 de femei. Totodată, foarte important este faptul că se menționează că toate cele 22 de locuințe inventariate au pereții din lemn și acoperișul din șindrilă²².

¹³ Octavian Floca, Regiunea Hunedoara. Ghid turistic cu 174 ilustrații și 3 hărți, Deva, 1957, p. 407.

¹⁴ Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, A – N, București, 1967, p. 384.

¹⁵ *Recensământul din 1857. Transilvania*, coordonator Traian Rotariu, ed. a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Staff, 1997, p. 280 – 283.

¹⁶ *Ibidem*, p. 280.

¹⁷ *Ibidem*, p. 280 – 283.

¹⁸ *Recensământul din 1880. Transilvania*, coordonator Traian Rotariu, București, Editura Staff, 1997, p. 198 – 199.

¹⁹ *Ibidem*, p. 199.

²⁰ *Recensământul din 1900. Transilvania*, coordonator Traian Rotariu, București, Editura Staff, 1999, p. 350 – 353.

²¹ *Ibidem*, p. 352.

²² *Ibidem*, p. 353.

Un studiu comparativ mai amplu al evoluției demografice a cătunului Măgureni pentru secolul XX va fi făcut în perioada următoare. Deocamdată, mai trebuie menționat că dacă la 1910²³ populația Măgureniului era de 113 locuitori, care dețineau 30 de case²⁴, una de piatră și restul de lemn, toate acoperite cu șindrilă²⁵. Dintre aceștia, 5 erau maghiari (menționați și la religia romano-catolică), 102 români ortodocși și 6 români greco-catolici. Recensământul de la 1930 atestă 128 de suflete²⁶, localitatea Măgureni fiind încadrată la acea dată Comunei Sibișelu Vechi din Plasa Orăștie, unitate administrativ-teritorială desființată ulterior. Anul 1966 aduce cu sine scăderea numărului de locuitori menționați la 120²⁷, 78 de bărbați și 42 de femei.. Situația devine și mai dramatică în perioada 1999-2004²⁸, când sunt inventariate doar 13 numere de casă, cuprinzând 15 gospodării. Acestea au împreună 27 de camere, suprafața utilă totală fiind de 504 mp. Ceea ce este însă și mai grav e faptul că, dacă în 2002 recensământul populației mai scotea în evidență faptul că satul era locuit doar de către 35 de persoane, la ora actuală, el figurează în evidențele Primăriei Comunei Beriu²⁹ ca fiind în totalitate părăsit, doar pe timpul verii 8 persoane urcând cu animalele la Măgureni.

Din punct de vedere administrativ, există anumite referințe la faptul că, în perioada interbelică trecut Măgureniul era organizat ca plasă, fapt cât se poate de incert, după care a trecut în subordinea fostei primării a comunei Sibișel. Reorganizarea teritorială din 1968 desființează această unitate administrativă și trece și Măgureniul, împreună cu Sibișelul, în cadrul comunei Beriu³⁰.

În final, dorim să ne mai oprim doar asupra unui singur aspect, anume caracterul ocupațional al așezării. Amintită inițial ca fiind „o specifică comună de munte, compusă numai din oieri”³¹, această caracterizare i-a fost refuzată uneori pe motiv că numărul de ovine, destul de redus comparativ cu alte așezări cu caracter pastoral, nu se constituie într-un factor dominant al activității economice.

Noi considerăm însă că respectivul caracter pastoral al așezării nu poate fi ignorat, chiar dacă dezvoltarea lui nu a avut aceași amploare ca în alte zone ale

²³ Recensământul din 1910. Transilvania, coordonator Traian Rotariu, București, Editura Staff, 1999, p. 336 - 339.

²⁴ Ibidem, p. 336.

²⁵ Ibidem, p. 339.

²⁶ Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, vol. IX, Structura populației României, București, 1940, p. 135.

²⁷ Recensământul populației și locuitorilor din 15 martie 1966. Regiunea Hunedoara. Vol. I: Populația, București, 1968, p. 66.

²⁸ Sursa: Direcția Județeană de Statistică, Recensământul din anul 2002, fondul Comuna Beriu.

²⁹ Conform actelor fiscale de la Primăria Comunei Beriu, județul Hunedoara.

³⁰ Legea nr. 2/16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România și Legea nr. 3/17februarie 1968, privind asigurarea conducerii locale de stat în unitățile administrativ-teritoriale, până la alegerea consiliilor populare, publicate în Buletinul Oficial al RSR, nr. 17-18/17 februarie 1968, apărute în Colecție de legi, decrete, hotărâri și alte acte normative. 1968. 1 ianuarie – 29 februarie, I, București, Ed. Științifică, 1968, p. 39 – 43 și 43 - 120.

³¹ Oct. Floca, Dr. V. Șuiaga, Ghidul județului Hunedoara, Deva, 1936, p. 192.

țării, în primul rând datorită, așa cum am mai amintit, izolării Măgureniului, a unei economii închise. Creșterea, pe lângă, ovine, a bovinelor, porcinelor, păsărilor de curte sau practicarea albinăritului, se făcea doar în completarea activității principale a locuitorilor din Măgureni. În sprijinul acestei afirmații vine și o ultimă statistică a terenului agricol din așezare, așa cum figurează ea în documentația Primăriei Comunei Beriu, și care arată faptul că doar în jurul gospodăriilor terenul arabil era de aproape 20 de ori mai puțin ca cel constituit din pășuni și fânețe, respectiv 21 de hectare față de 343 de hectare (ne referim aici doar la proprietatea privată)³². La acestea se mai adaugă încă 238 de hectare de pășuri și fânețe proprietatea primăriei³³, folosite tot pentru oierit, ceea ce crește considerabil raportul în favoarea acestei din urmă ocupații.

Sperăm ca cercetările viitoare la fața locului să poată reliefa și mai bine acest aspect, preocupările noastre vizând, în primă fază fotografierea, filmarea, măsurarea și desenarea tuturor locuințelor și anexelor gospodărești, unele dintre ele aflate într-o stare avansată de degradare, și, de ce nu, conservarea obiectivelor din zonă care mai pot fi folosite pentru ilustrarea unui mod de locuire tradițional, din păcate aflat pe cale de dispariție.

³² Conform *Registrelor statistice* de la Primăria Comunei Beriu, în iunie 2007.

³³ *Ibidem*.

**MĂGURENI – AN ABANDONED VILLAGE.
INTRODUCTION AND DEMOGRAPHIC CONSIDERATIONS**

Abstract

The author tries, in the pages of this material, to give a first prospect about geographical, historical, ethnographical and demographical situation of the Măgureni village, Beriu Comune, from Hunedoara County. It is a small mountain village, with strong pastoral influences, but total depopulated in recent years. So it try, based on archival and oral history information, on photos and documents, to reconstitute the atmosphere of the last century in this area, everything to be done because of a research project developed by MCDR Deva, through Department of Ethnography and Popular Art in Orăștie.